

SEKSUALITET I BARNDOMMEN

INDHOLD

Børns seksualitet, trivsel og udvikling	4
Hvad er seksualitet i barndommen?	5
At sætte ord på kroppen.....	7
Sproget ude og hjemme	10
Blufærdighed.....	11
Børns onani og selvstimulering	12
Børns lege og relationer.....	14
Grænser og samtykke.....	17
Familier og babyer	19
Dialog med pædagoger og andre forældre.....	20
Hvis noget vækker bekymring.....	21
Tips til bøger for børn og voksne	23

BØRNS SEKSUALITET, TRIVSEL OG UDVIKLING

Dette hæfte handler om seksualitet i barndommen og er målrettet forældre og andre vigtige voksne til børn i alderen 0 til 6 år. Seksualitet er en medfødt og grundlæggende del af den menneskelige udvikling. Den er en central del af barnets identitetsdannelse og trivsel. Det betyder, at de fleste mennesker har en levende seksualitet hele livet – også fra vi er helt små.

At have voksne omkring sig der tør og vil bekræfte børn i, at kroppen kan være en kilde til glæde, nydelse og stolthed, er en af de vigtigste forudsætninger for at kunne udvikle et positivt forhold til sin egen krop og seksualitet hele livet.

Seksualitet og sex er ikke det samme. I barndommen er seksualiteten en del af børns kropslighed og sanselighed, og barnet lærer om sig selv og verden ved at lege med og undersøge kroppen. Men seksualitet er ofte tabubelagt, og mange voksne er usikre på, hvordan de kan tale med børn om seksualitet, køn, krop og grænser.

Tabu og tavshed handler ofte om, at man som forælder er bange for at overskride sit barns grænser, eller at man selv har ubehagelige oplevelser med krop og seksualitet, som gør emnet svært at tale om. Og for mange voksne er det i det hele taget akavet at tale om seksualitet, både med sit barn og andre voksne, fordi man ikke er vant til det. Derfor tager mange forældre først en snak med sit barn, hvis der opstår en bekymring.

Sex & Samfund ønsker at inspirere til og støtte forældre i at møde barnets nysgerrighed med mod og begejstring. Dette hæfte indeholder nyeste viden om børns seksualitet og eksempler på, hvordan forældre og andre vigtige voksne kan skabe trygge, positive rammer og muligheder for børns kropslige udvikling, leg og selvværd.

HVAD ER SEKSUALITET I BARNDOMMEN?

Verdenssundhedsorganisationen, WHO, har beskrevet og defineret seksualitet på denne måde:

Seksualitet er en integreret del af ethvert menneskes personlighed, både hos voksne og hos børn. Seksualitet er et basalt behov og et aspekt af det at være menneske, som ikke kan adskilles fra andre aspekter i livet.

Seksualitet er ikke synonymt med samleje. Seksualitet er så meget mere: det er, hvad der driver os til at søge efter kærlighed, varme og intimitet. Det udtrykkes i den måde, vi føler, bevæger os på, rører ved og bliver rørt ved. Det er lige så meget dette at være sensuel som at være seksuel.

Seksualitet har indflydelse på vores tanker, følelser, handlinger og samvær og derved på vores mentale og fysiske sundhed. Og da sundhed er en fundamental menneskeret, så må også seksuel sundhed være en basal menneskeret¹.

Når man ser seksualitet som en medfødt og positiv del af alle menneskers liv, udvikling og trivsel, er det nemmere at forstå, at seksualitet kommer til udtryk forskelligt i forskellige aldre og livsfasen. Derfor er det vigtigt at huske på, at sex og seksualitet er ikke det samme.

Børn er optagede af at sanse, udforske og opdage verden, og i barndommen handler seksualitet især om nysgerrighed på egen og andres kroppe. Den udtrykkes ved en interesse i at lære kroppens muligheder at kende gennem leg.

Voksne skal kunne skelne mellem deres egen voksne seksualitet og børns seksualitet. Helt kort kan man sige, at voksne ved, at de har en seksualitet og forstår betydningen af sex, seksuelle handlinger og relationer. Barnlig seksualitet er karakteriseret ved nysgerrighed efter at opleve kropslige fornemmelser og sansninger, men børn forstår ikke, hvad seksualitet er, eller hvad det betyder for dem selv eller andre.

De fleste børn vil undersøge, hvordan det føles at putte perler op i næsen eller i ørene, og det synes mange voksne er forventeligt og uskyldigt. Det er den helt samme nysgerrighed, der er på spil, når børn undersøger, om det går at stikke en tusch eller en pind ind i numsen eller tissekonen – forskellen er de voksnes reaktion. Når voksne hurtigt kan blive forskrækkede over børns nysgerrighed på krop og seksualitet, er det ofte, fordi der er en forestilling om, at man først får en seksualitet i puberteten, og at seksualitet er det samme som sex. Mange voksne er simpelthen uforberedte på, at børn har en seksualitet.

Men børn har brug for, at voksne er åbne og kan lære dem om krop, kønsidentitet og seksualitet uden skam og skældud. Børn er aldrig for små til at lære om deres egen krop, så længe de voksne tilpasser indholdet og formidlingen til barnets alder og udvikling.

AT SÆTTE ORD PÅ KROPPEN

Børn er nysgerrige og interesserede i deres egen og andres kroppe, både børns og voksnes. Det kan komme til udtryk ved at studere sig selv i spejlet og vise sin krop til andre, og børn er også optaget af at undersøge, hvordan deres egen krop er forskellig fra andres, fx hvordan de tisser, og hvordan kønsdele kan se ud.

Mange børn identificerer sig med det køn, de er blevet tildelt ved fødslen, og nogle gør ikke. Uanset hvilke kønsdele barnet har, er det vigtigt at respektere det køn, barnet selv identificerer sig som, så det føler sig set og elsket, som det er.

Nogle børn er meget nysgerrige og har en masse spørgsmål om kroppen, og det er en måde for forældre at følge med i, hvad der optager barnet, og hvad det gerne vil lære mere om. Andre børn spørger sjældent eller aldrig, og så må man som forælder tage de emner op, man synes barnet skal vide noget om. I begge tilfælde kan bøger og film være et værdifuldt værktøj til at have noget fælles og konkret at tale med sit barn ud fra.

Når vi reagerer positivt på børns nysgerrighed og interesse for deres egne og andres kroppe, viser vi, at det seksuelle og sanselige ved kroppen er lige så okay at spørge til og tale om, som hvad man kan bruge sine arme eller ører til. En vigtig måde at vise børn, at alle krops- og kønsdele er lige gode og vigtige, er ved at lære dem de rigtige ord for det, de peger på. Ved at sætte ord på kroppen lærer børn at skabe sammenhæng mellem kropsdeles forskellige funktioner, og hvordan

kroppens dele føles i forskellige sammenhænge. At lære børn de rigtige ord for deres krops- og kønsdele gør dem i stand til at lægge mærke til, hvad der føles dejligt, og hvad der er ubehageligt; at sige til og fra over for andre; at respektere andres grænser og at bede om hjælp, når noget gør ondt eller er ubehageligt.

Den norske psykolog og sexolog, Stéphane Vildalen, har et fint eksempel:

"Når børn er små, lærer voksne dem om kroppen, ved at sige at foden hedder 'fod', og at foden har tæer, hæl m.m. I nogle situationer har foden sokker og sko på, og det føles forskelligt fra at have bare fødder. Det er dejligt at massere og nusse sin fod, at gå på græs og sand; og foden kan komme til skade, hvis man går på glasskår. Barnet lærer således at sige, hvor det gør ondt, når der er brug for det. Tænk hvis vi lærte børn, at alt fra hoften og ned hedder "lår", og når barnet peger på foden, ser de voksne mærkelige ud og taler om noget andet? Hvilket forhold ville barnet få til sin navnløse kropsdel? Ville barnet turde spørge eller sige til, hvis noget gjorde ondt? Eller glæde sig og være nysgerrig på denne kropsdel, som ingen taler om?"

SPROGET UDE OG HJEMME

Forældre kan blive overraskede eller være uenige i de ord for kroppen, andre bruger. Det kan være, når barnet starter i institution og lærer at sige "jeg skal lave lort", men at I derhjemme siger noget andet. Men både små og store børn kan godt håndtere, at man bruger forskelligt sprog i forskellige sammenhænge - fx hjemme, i institutionen, hos bedsteforældre og hos lægen.

Børn lærer tidligt, at forskellige ord får de voksne til at reagere på forskellige måder. Derfor kan børn blive vældigt optagede af at undersøge grænserne for, hvad man må sige hvor, ved at bruge ord som de voksne synes er (for) frække, fx at kalde nogen for "tissekone" eller råbe "fuck dig!". Ord for krop og køn kan også blive brugt til at mobbe med, og børn skal lære, at det samme ord kan bruges både til at beskrive kroppen og til at gøre andre kede af det:

"Der kan komme bandeord som "shit" med hjem fra børnehaven, men det kan også være at pege på én og sige, "du er en numse!"... så prøver vi at snakke om, altså én ting er, at du har en numse, men noget andet er, hvad du mener med, at hun er en numse; hvorfor siger du det"? Så vi prøver at have en samtale med børnene den vej rundt, for ofte ved de jo ikke, hvorfor de siger det, de har bare hørt andre børn sige det".

Forælder

BLUFÆRDIGHED

Børn har ligesom voksne meget forskellige grænser i forhold til blufærdighed, når de fx skal på toilettet, i bad, på stranden eller i svømmehallen. Nogle børn vil vise stor interesse for at være nøgne, for deres kønsorganer og numser eller for tis og afføring, mens andre vil være meget private. Et barns blufærdighed er en måde at sætte grænser på, og det er vigtigt, at voksne viser, at de respekterer det, fx ved at sige højt, at man har hørt, at barnet gerne vil have badetøj på, og at det er godt, at barnet melder det ud.

Det er også vigtigt at kunne tale med sit barn om det, hvis blufærdigheden handler om, at kroppen føles 'hemmelig'. Det kan nemlig være tegn på, at barnet oplever skam over sin krop eller er bange for, at der er noget galt med den. Børn lærer meget om, hvor og hvornår man må være nøgen ved at observere og efterligne søskende og forældre. På samme måde opfanger børn også, hvordan de voksne omkring dem har det med deres egen krop, og det er derfor vigtigt at være opmærksom på, hvordan man taler om sin egen og andres kroppe, når ens børn er til stede.

Børn kan også være interesseret i at røre ved og spørge til voksnes kroppe, og som forælder må man vise sine egne grænser på en måde, der både er kærlig og oprigtig. Nogle forældre bader med deres børn, fordi de synes, det er hyggeligt og praktisk. Andre forældre ønsker ikke, at deres børn skal se dem nøgne. Børn skal nok lære deres egne grænser at kende, så længe de voksne omkring dem opmuntrer og støtter dem i det.

"Jeg bruger ordet "privat", når jeg sætter grænser for min krop, fx når mit barn vil kigge og røre ved mig, eller når hun vil med mig på toilettet, og jeg ikke vil have det. Der er noget ved "privat", som er neutralt og uden skyld og skam, og det er vigtigt for mig. Hun er fire et halvt år og er selv begyndt at bruge det - hun lukker døren til toilettet og siger; det er privat."

Forælder

BØRNS ONANI OG SELVSTIMULERING

Børn opdager og udforsker, hvad numsen og kønsorganerne kan bruges til, og rører ved deres egne kønsorganer af nysgerrighed. Kønsdelene er fra fødslen fulde af nerveender, der gør dem følsomme, og mange børn opdager, fra de er helt små, at det kan føles rart og kildrende, når de rører ved deres kønsdele på en særlig måde eller gnider sig mod noget, og en del børn kan også få orgasme. I barndommen handler onani om at finde ud af, at nogle steder på kroppen føles særligt dejligt, og for mange børn giver det en følelse af ro og tryghed. Nogle børn kan blive forskrækkede eller urolige over, at de kan få rejsning, og så kan det være fint at berolige dem med, at det er helt normalt, at tissemanden kan stritte, og også at det kan spænde eller gøre lidt ondt.

Nogle børn onanerer, mens de er i institution, fx når de skal sove til middag, og nogle gør det også i situationer, som i voksenverdenen er upassende, eksempelvis ved aftensmaden. De fleste børn lærer med tiden, at onani er privat, og ellers er det helt fint at gøre barnet opmærksom på, hvor og hvornår det er passende på en bekræftende og kærlig måde. Nogle børn er meget optagede af at røre ved sig selv, og andre er ikke – begge dele er helt almindeligt.

"Jeg synes, det er vigtigt at vise mine børn, at kroppen og kønsdelene er helt naturlige, så jeg prøver at gribe det, når jeg fx ser, at den store på 5 år ligger med hånden nede i bukserne og ser tv, så siger jeg fx "nå, du ligger lige og rører ved din tissemand, er det hyggeligt?". Altså, jeg ville jo sige, at det må man ikke alle steder, fx hvis han gjorde det i supermarkedet, men jeg synes, det er så vigtigt, at de bliver trygge i deres krop og ikke skammer sig over den."

Forælder

BØRNS LEGE OG RELATIONER

Børn lærer om verden og sig selv gennem leg. Det gælder naturligvis også, når det handler om krop, køn og seksualitet. De fleste børn har deres vigtigste relationer med jævnaldrende i daginstitutionen, og derfor har man som forældre ikke nødvendigvis kendskab til alle de lege, ens barn leger. Nogle forældre bliver meget overraskede og måske pinligt berørt over at opdage eller få at vide af en pædagog eller en anden forælder, at ens barn har været med i en leg, der har drejet sig om krop og seksualitet.

Når børn leger seksuelle lege med hinanden, undersøger de, hvad der føles rart, og hvad der ikke er dejligt; hvordan kroppe er ens og forskellige; hvordan forskellige roller giver forskellige muligheder; og ikke mindst hvordan man forhandler grænser og aftaler i legen. Børn leger seksuelle lege med de børn, som de kan lide at lege med, uanset køn. Nogle gange leger de to børn sammen, nogle gange i grupper. Nogle lege vil børn gerne have i fred, og det er en måde for dem at mærke deres privatliv. Mange voksne kalder det "familieleg", "numseleg" eller "doktorleg". Prøv være nysgerrig og lyt til, hvordan legene foregår, og spørg til, hvad legene handler om, og hvad børnene selv kalder deres lege.

Hvordan og med hvem børnene leger, siger ikke nødvendigvis noget om barnets seksuelle orientering eller kønsidentitet. Der er derfor heller ingen grund til at omtale børn, der leger meget sammen, som "kærester", medmindre børnene selv kalder sig det. Legene medvirker til, at børn øver sig på at sætte grænser i intime situationer. Seksuelle lege er derfor vigtige for, at børn lærer, at andre børn også har seksuel interesse og fantasi, og hvad der føles dejligt for én selv og for andre.

GRÆNSER OG SAMTYKKE

Alle børn skal lære, at deres krop er deres egen. Det betyder, at barnet skal lære at mærke og give udtryk for, hvad der føles rart, og hvad der er ubehageligt, og at det er barnet selv, der bestemmer, hvem der må røre ved dets krop.

Man kan lære børn om kropsbevidsthed, helt fra de er små ved at sætte ord på, når man som forælder rører ved sit barns krop ved fx bleskift og bad, og samtidig taler om, hvem der må røre ved dets krop i hvilke sammenhænge.

Når man kan lytte til sin egen krops signaler, er det også lettere at forstå andres følelser og grænser, og det er en evne, man skal bruge hele livet. Som forælder er noget af det vigtigste derfor at lære sit barn, hvordan man siger ja og nej med ord og kropssprog. Det kan man gøre både ved at tale med sit barn om grænser og aftaler, når det leger med andre børn, og ved at vise, hvad samtykke er. Mange voksne er for eksempel ikke vant til at spørge, før de rører ved, kysser eller krammer deres børn. Men ved at sætte ord på det man tilbyder – fx et kram – og spørge, om barnet har lyst til det, viser man barnet, at dets følelser og grænser er vigtige, og at de skal respekteres, også af forældre og andre voksne, som barnet er tryk ved.

Børns seksuelle lege skal være præget af nysgerrighed og frivillighed. Men som i alle andre lege prøver børn af, hvor meget og hvad de kan bestemme, og alle børn vil opleve at få overtrådt og selv overtræde andre børns grænser – ligesom som når de slår eller skubber hinanden.

Det kan være svært at få sagt fra i situationen, og derfor er det vigtigt, at børnene ved, at selvom der er gået noget tid, kan man altid sige det til en voksen, hvis man har oplevet noget ubehageligt. Børn skal opleve, at både når man har fået overskredet en grænse, og når man selv har overskredet en andens grænse, er der hjælp og støtte at hente fra en voksen.

Som forælder kan man blive meget forskrækket og vred, hvis ens barn oplever noget grænseoverskridende i daginstitutionen. I det tilfælde kan det være godt at prøve at skelne mellem barnets egen oplevelse og reaktion, og hvad det vækker af følelser hos én selv. En grænseoverskridende oplevelse mellem børn kan pædagoger og forældre som regel godt hjælpe børnene til at forstå og mægle, så alle involverede kommer fint videre. Men nogle gange kan en episode skabe konflikt mellem de voksne, og så er det vigtigt at have fokus på dét, så børnene ikke kommer i klemme.

FAMILIER OG BABYER

De fleste børn synes, at babyer er søde og spændende og kan blive nysgerrige på, hvordan babyer – og de selv – er blevet til. Når børn spørger, hvordan babyer bliver til, bliver en del forældre usikre på, hvordan de skal tale med deres børn om sex - men oftest er det faktisk ikke det, barnet vil vide noget om! Når børn vil vide, hvor de selv, deres søskende eller venner "kommer fra", handler det om, at de gerne vil forstå, hvordan mennesker bliver skabt, og at det er dejligt at få at vide, at de er elsket, og at de også var søde som babyer.

Der findes mange familieformer, og ikke alle børn er blevet til ved, at forældrene havde sex med hinanden (ligesom langt fra alle forældre har sex for at få børn). Fælles for alle børn er, at de er kommet til verden ved, at et æg og en sædcelle er blevet ført sammen, har udviklet sig til et foster og vokset i en livmoder. Men børn vil som regel også gerne vide, hvordan netop de selv er blevet til, og det kan være rart at forberede sig på, hvordan man vil tale med sit barn om det. Måske har I billeder, fra da barnet var nyfødt, I kan se på, og det kan også være en hjælp at læse en børnebog med gode illustrationer om emnet sammen. Bagerst i hæftet kan du finde forslag til højt læsningsbøger.

Min datter var i en periode meget optaget af, hvordan hun og de andre børn i børnehaven var blevet til. En dag sagde hun ud af det blå: "Elias har været sædcelle i en fryser. Kan man huske, da man var en sædcelle?" Jeg svarede, at det kan man ikke, hvorefter hun sagde: "Jo, jeg kan sagtens huske, da jeg var en sædcelle og kom først!"

Forælder

DIALOG MED PÆDAGOGER OG ANDRE FORÆLDRE

Børn har ofte mange af deres vigtigste legerelationer i daginstitutionen, og det har stor betydning, at de voksne omkring dem samarbejder bedst muligt om barnets sociale trivsel både hjemme og i institutionen.

Pædagogisk personale er ifølge Dagtilbudsloven og de pædagogiske læreplaner forpligtet til at støtte alle dele af børns trivsel og udvikling, og det gælder også i forhold til barnets krop, kønsidentitet og seksualitet. Men fordi seksualitet kan være et særligt og tabubelagt emne for mange voksne, kan netop dét aspekt af barnets udvikling og trivsel gøre både forældre og personale nervøse og tavse. Man kan kalde det et "tovejs-tabu", fordi hverken forældre eller personale tager emnet op. Fælles for forældre og personale er dog også, at de ønsker det bedste for børnene, og faktisk meget gerne vil kunne tale med hinanden om alle dele af barnets trivsel.

Det kan være rart at kende til institutionens normer og regler for børnenes kropslige og seksuelle lege. Det er altid okay at bede ledelsen og eventuelt bestyrelsen om at sætte seksualitet på dagsordenen til et forældremøde, så I kan få en fælles forståelse af institutionens pædagogiske overvejelser bag deres retningslinjer (eller mangel på samme). Det kan også være en hjælp at få en oplægsholder udefra til at fortælle om emnet.

De fleste forældre vil også gerne kunne tale med de andre forældre i institutionen, især i forbindelse med legeaftaler. Familier har forskellige normer derhjemme for blandt andet nøgenhed og toiletbesøg. Derfor kan det være godt at minde sig selv om, at ens barns vens forældre

kan have andre normer end en selv, og hvordan man kan tale om det på en respektfuld og nysgerrig måde.

Nogle snakke er bedst at have over telefon, og andre kan fint tages i garderoben, når man henter sit barn. Overvej hvordan et eventuelt intranet kan bruges, hvis du gerne vil melde noget ud, som handler om seksualitet – det er et emne, der kan skabe stærke følelser og reaktioner hos voksne, og ofte kan en fælles mail skabe mere konflikt, end det er nødvendigt.

HVIS NOGET VÆKKER BEKYMRING

En gang imellem gør børn noget, der vækker bekymring hos voksne. Som forælder skal man kunne tale med hinanden, venner eller pædagogisk personale om, hvad der er forventelig og almindelig adfærd, og hvad der kan være reelt bekymrende adfærd. Børns seksuelle adfærd skal altid ses i kontekst af barnets øvrige trivsel, alder, udvikling og relationer i barnets forskellige kontekster (hjemme, institutionen, venner, bedsteforældre og lignende).

Hvis noget vækker bekymring, så undersøg, hvad det konkret er, der er sket eller sagt, og forsøg at have blik for, om det er en enkeltstående hændelse, eller om det er en del af et mønster. Seksuelle udtryk kan hurtigt tolkes som bekymrende tegn på, at et barn har været eller er udsat for seksuelle overgreb, og nogle gange kan bekymringen opstå, alene fordi der er tale om en situation, der med et voksenblik tolkes som seksuel, selvom barnets intention er en anden.

Det samme gælder, når man som voksen opdager eller hører børn fortælle om seksuelle lege børn imellem. Undersøg, hvilke følelser der er forbundet med legen; foregår legene blandt nogenlunde jævnbyrdige børn i forhold til alder, kognitiv udvikling og status? Er legene præget af gensidig nysgerrighed, respekt og begejstring?

Det kan ske, at et barn gør eller risikerer at gøre sig selv eller andre børn skade. Hvis en leg er præget af tvang, aggression eller utryghed, må man som voksen afbryde legen og undersøge, hvorfor barnet/børnene handler, som de(t) gør. Her er det vigtigt at huske, at seksualitet også handler om at tilfredsstille behov, bearbejde oplevelser og udtrykke følelser. Seksualitet kan være en måde for barnet at søge trøst og nærhed på eller en måde at udtrykke frustration og sorg. Undersøg kærligt og nysgerrigt, hvad der er på spil for det barn, der har handlet grænseoverskridende. Nogle gange handler det om, at barnet skal have hjælp til at forstå, hvordan man kan respektere andres grænser. Hvis barnet fortsætter sin grænseoverskridende adfærd, selvom I har talt med det, kan der være grund til at søge professionel hjælp udefra. Det er jeres kommunes social-, børne- eller sundhedsforvaltning, der kan henvise jer til relevant rådgivning.

TIPS TIL BØGER FOR BØRN OG VOKSNE

Alle mine følelser af Holde Kreul (Klematis, 2012). Illustreret højtæsningsbog, som lægger op til samtaler om at udtrykke og håndtere følelser.

Bare numser af Annika Leone & Bettina Johansson (Carlsen, 2020). Illustreret højtæsningsbog om modige Mira, der ser en masse forskellige kroppe i svømmehallen og lærer at springe i det dybe vand, da hun redder sin far fra en pinlig situation.

Bogen om at få søskende af Maria Frensborg & Maija Hurme (Turbine, 2020). Illustreret højtæsningsbog om Noa, som skal have en lillesøster- eller bror, og derfor har mange spørgsmål om babyer og hvor de kommer fra.

Din fantastiske krop af Sigrun Danielsdóttir & Björk Bjarkadóttir (Turbine, 2015). Billedbog om alt det, kroppen kan, og hvor vigtigt det er, at lytte til den og passe på den.

Hvordan laver man en baby? af Anna Fiske (Høst & Søn, 2019). Billedbog om alle de spørgsmål børn kan have om de mange måder af få børn og have en familie på.

Julian er en havfrue af Jessica Love (Jensen & Dalgaard, 2018). Billedbog om Julian, der vil være en ligeså smuk havfrue, som dem han ser, da han er til karneval med sin bedstemor.

Min krop er min egen! Af Dagmar Geisler (Klematis, 2011). Højtæsningsbog til at tale med børn om retten til egen krop. Viser gennem forskellige situationer, hvordan noget berøring kan være rart og andet ikke.

Seksualitetens betydning for udvikling og relasjoner af Stéphane Vildalen (Gyldendal Akademisk, 2014). Norsk grundbog til voksne om seksualitetens udvikling og betydning i løbet af livet.

OM SEX & SAMFUND

Sex & Samfund er en NGO, der kæmper for alles lige ret til at bestemme over egen krop og seksualitet. I Danmark uddanner vi fagpersoner og giver børn og unge viden om køn, krop og seksualitet gennem moderne seksualundervisning samt telefon-, mail- og chatrådgivning på Sexlinien.dk og Privatsnak.dk. Internationalt er vi med til at fremme adgang til prævention og seksualundervisning samt kæmpe mod mødredødelighed og diskrimination af LGBT+ personer.

På www.sexogsamfund.dk kan du finde viden, bøger og podcasts om børns køn, krop og seksualitet målrettet forældre.

SILVER

PurePrint® by KLS

Produceret 100 % bionedbrydeligt
af KLS PurePrint A/S

© Sex & Samfund, 2020
ISBN: 978-87-93654-20-4

Kopiering og print af dette materiale eller dele deraf er kun tilladt efter reglerne i gældende lov om ophavsret eller inden for rammerne af en aftale med Copydan.

Indhold: Sex & Samfund
Ansvarshavende redaktør: Lene Stavngaard
Layout: Didde Lykke Jakobsen
Illustrationer: Marie Jørgensen